

گزارش شهرآرا محله از تاریخچه، امکانات و حال و هوای محله شهید باهنر

یادگار زمین های کشاورزی وقف شاه عباس

مکان نما

سعیده ساجدی نیا/شهرک شهید باهنر یکی از محلات نوزده گانه منطقه ۶ شهرداری مشهد است که در گذشته، روستایی در کنار شهر بود اما از سال ۱۳۹۰ به محدوده شهری پیوست. با توسعه شهرنشینی، این محله به سکونتگاهی غیررسمی و ارزشمند برای مهاجران و حاشیه نشینان تبدیل شد. این شهرک در حال حاضر با مشکلات بزرگ اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و امنیتی روبه روست. حالاً بیش از سی سال است که نام این شهرک به شهید باهنر تغییر یافته، اما هنوز هم مردم به خصوص قدیمی های خود شهرک، این محل را با نام «قلعه خیابان» می شناسند. در گزارش پیش رو به تاریخچه، بافت، وضعیت دسترسی، امکانات فرهنگی و رفاهی و حدود جغرافیایی این محله، پرداخته ایم.

تاریخچه

شاه عباس بعد از احداث خیابان مشهد، بیرون از دروازه شهر زمین هایی خرید تا کارگران و کشاورزان روی آن زراعت کنند و درآمدش صرف طعام رایگان زوار حرم حضرت رضا (ع) شود. این زمین ها در اصطلاح به «اراضی خیابان» معروف شد. محله شهید باهنر که در شرقی ترین نقطه مشهد قرار دارد، محل سکونت همین کارگران «اراضی خیابان» بوده است. این کارگران به دلیل دوری راه تا شهر، نزدیکی اراضی خیابان، مکان قلعه ماندنی برای سکونت خود و خانواده شان ساختند؛ به همین دلیل به این محدوده «قلعه خیابان» یعنی قلعه یا روستای اراضی «خیابان» گفته می شود. اندکی پس از حادثه تروریستی انفجار دفتر نخست وزیری در هشتم شهریور ۱۳۶۰، نام قلعه خیابان مشهد به شهرک شهید باهنر تغییر یافت. این شهرک از سال ۹۰ به محدوده شهری مشهد پیوست و محله شهید باهنر نام گرفت. اما هنوز هم مردم به ویژه قدیمی ها، این محل را با نام «قلعه خیابان» می شناسند.

یکی از مراکز هویتی مهم در محله شهید باهنر، «تاجرآباد» واقع در خیابان ۸۲ است که یک راسته بازار سنتی محسوب می شود. بیشتر ساکنان این محله، بلوچ هستند. راسته تاجرآباد، مغازه است و مایحتاج مردم آنجا خرید و فروش می شود. چون بیشتر اهالی بلوچ هستند، طبیعتاً در تاجرآباد اقلامی خرید و فروش می شود که بلوچ ها نیاز دارند و همین موضوع، تاجرآباد را با دیگر بازارها متفاوت می کند.

بعضی از مشهدی ها به تاجرآباد می گویند «بازار کراچی» یا «چهارراه رسولی دوم» و عده ای هم آن را به نام «چابهار مشهد» می شناسند. در یک کلام، این خیابان پررنگ و لعاب یک تکه از بلوچستان است در قلب مشهد.

بافت

محله شهید باهنر با ۱۴۸ هکتار وسعت، ۲۲ هزار و ۸۰۴ نفر جمعیت دارد. تراکم جمعیت این محله، ۱۵۳ نفر در هر هکتار است؛ یعنی دست کم سه برابر میانگین جمعیتی شهر مشهد. نرخ باروری در این محله نسبتاً بالاست و کودکان کمتر از چهار سال بیشترین جمعیت محله شهید باهنر را به خود اختصاص داده اند. نرخ باسوادی در این محله ۷۷٫۷ درصد است که از بسیاری از محلات شهر مشهد پایین تر است و با توجه به اینکه محله به سکونتگاه غیررسمی حاشیه نشینان تبدیل شده و با مشکلات فرهنگی و امنیتی بسیاری روبه روست، جزو محلات کم برخوردار محسوب می شود. با وجود این در عین محروم بودن، افراد موفق همچون دکتر حسن بسکابادی، متخصص کودکان، حسن وزیری بازپرس دادگاه تربیت جام، سرکوهی خواننده و نوازنده موسیقی مقامی و نمونه های موفق دیگر بسیاری را در خود پرورش داده است.

ویژگی منحصر به فرد محله شهید باهنر، زندگی شیعه و سنی در کنار هم است. کاربری مسکونی، باغات و کشاورزی به ترتیب مهم ترین کاربری های محله شهید باهنر است.

زمین های رها شده یکی از مشکلات بزرگ محله شهید باهنر است که موجب اعتراض مردم شده است؛ زمین هایی که طبق گفته اهالی، بیشتر آن ها در اختیار آستان قدس است.

دسترسی

محله شهرک شهید باهنر به خطوط قطار شهری دسترسی ندارد. تنها راه دسترسی اهالی این محله به داخل شهر مشهد از بولوار حرمی گذرد و خطوط اتوبوس رانی محله نیز تنها روی همین بولوار ایستگاه دارد. به همین دلیل پراکندگی ایستگاه ها مناسب نیست و اهالی برای استفاده از اتوبوس باید به طور میانگین ۳۴۲ متر پیاده پیمايند.

امکانات

میانگین فاصله زمانی تا نزدیک ترین ایستگاه، بیش از چهار دقیقه است. با این حال اختصاص خطوط بی آر تی به محله شهید باهنر دسترسی اهالی به بسیاری از نقاط شهر را بهبود بخشیده است.

آمار فضاهای ورزشی محله نشان دهنده وضعیت مناسبی نیست و تنها یک زمین فوتبال در انتهای شهرک وجود دارد. با این حال سوله بحرانی که تبدیل به سالن ورزشی شده است، نزدیک این محله و در محله شهید بسکابادی قرار دارد.

بوستان کوچک محله شهید باهنر جزو معدود فرصت های اهالی برای بهره مندی از فضای سبز است. میانگین زمان رسیدن به نزدیک ترین نقطه سبز در این محله، بیش از ۳۶ دقیقه تخمین زده شده است. دومدرسه ابتدایی دخترانه و دومدرسه ابتدایی پسرانه در این محله فعال است.

اهالی محله شهید باهنر در حال حاضر از بیمارستان محروم اند. دوسالی می شود که یک درمانگاه شبانه روزی در این محله ساخته شده است؛ با این حال برای جمعیت ۲۲ هزار نفری محله کافی به نظر نمی رسد. محله شهید باهنر، هشت مسجد فعال دارد که مسجد جامع ابوالفضل در خیابان حر ۹۸ مسجد محوری محله به شمار می رود. حدود پنج مسجد این شهرک مجهز به وسایل ورزشی است که اهالی هر روز در ساعت های تعیین شده از آن ها بهره می برند.

جغرافیا

محله شهید باهنر شرقی ترین محله مشهد و آخرین محدوده شهری پیش از جاده سرخس است که در انتهای بولوار حرق قرار دارد. تنها محله ای که در همسایگی شهرک شهید باهنر قرار دارد، محله شهید بسکابادی است.